

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 80 Eylül 2021 & Volume: 14 Issue: 80 September 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

Ortaöğretim Öğrencilerinin Duygusal Zekâlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Investigation of Emotional Intelligence of Secondary School Students in Terms of Some Variables

Cihan Kılıç*
Mine Çeliköz**

Öz

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin duygusal zekâ seviyeleri belirlenerek, duygusal zekânın alt boyutları ile sınıf düzeyleri, anne baba eğitim durumları ve akademik başarı değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma ilişkisel tarama modellerinden korelasyonel model ile yürütülmüştür. Araştırmada Kocaeli ili evreninde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle belirlenen 9 Anadolu Lisesi ve 3 Fen Lisesinden küme örnekleme yöntemiyle seçilen 328 öğrenci örnekleme dâhil edilmiştir. Veri toplama aracı olarak Deniz, Özer ve Işık (2013) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği-Kısa Formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; öğrenciler toplam duygusal zekâ ile iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutları açısından ortanın üstü düzeydedir. Öğrenim gördüğü sınıf düzeylerine göre öğrencilerin duygusal zekâları farklılaşmamaktadır. Öğrencilerin hem anne hem de baba eğitim seviyeleri ile toplam duygusal zekâ puan ortalamaları arasında anlamlı fakat zayıf bir ilişki vardır. Son olarak öğrencilerin Duygusal zekâ alt boyutları olan sosyallik, duygusallık, iyi oluş ve öz kontrol boyutları ile akademik başarı arasında anlamlı ancak düşük düzeyde ilişki bulunmaktadır ve bu boyutlar akademik başarılarının sadece % 0,7'sini açıklamaktadır. Araştırmada elde edilen bu bulgular alan yazınla ilişkilendirilerek tartışılmakta ve bir takım öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Duygusal zekâ, Sosyal duygusal öğrenme, Ortaöğretim, Lise, Akademik başarı.

ABSTRACT

In this study, the emotional intelligence levels of secondary school students were determined and the relationship between the sub-dimensions of emotional intelligence and grade levels, parental education levels and academic achievement variables was examined. The research was carried out with the correlational model, one of the relational screening models. In the study, 328 students selected by cluster sampling method from 9 Anatolian High Schools and 3 Science High Schools, which were determined by the easily accessible sampling method in the universe of Kocaeli province, were included in the sample. The Emotional Intelligence Trait Scale-Short Form adapted into Turkish by Deniz, Özer and Işık (2013) was used as a data collection tool. According to the findings obtained from the research; students are above average in terms of total emotional intelligence and sub-dimensions of well-being, self-control, emotionality and sociability. Emotional intelligence of students does not differ according to their grade level. There is a significant but weak relationship between the education levels of both parents and the total emotional intelligence score averages of the students. Finally, there is a significant but low level relationship between students' emotional intelligence sub-dimensions, sociability, emotionality, well-being and self-control, and academic success, and these dimensions explain only 0.7% of their academic success. These findings obtained in the research are discussed in relation to the literature and some suggestions are presented.

Keywords: Emotional intelligence, Social emotional learning, Secondary education, High school, Academic success

*Doktora Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı. Orcid ID: 0000-0003-4618-8857, e mail: cihankilic88@gmail.com

**Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi. Anabilim Dalı. Orcid ID: 0000-0003-1582-331X, e mail: mcelikoz25@gmail.com

1. GİRİŞ

İnsanların beceri ve yetenekleri ile ilgili en çok tartışılan ve araştırma yapılan kavramlardan birisi kuşkusuz zekadır. 1930'larda Thorndike'in sosyal zekayı tanımlaması; 1950'lerde Maslow'un hümanistik psikoloji ile birlikte duyguların gelişimini açıklaması; 1980'lerde Howard Gardner'ın çoklu zeka bileşenlerini ortaya koyması; zeka kavramıyla ilgili algıların, anlamların gözden geçirilmesine ve güncellenmesine neden olmuştur. Gardner kuramında her zaman IQ ile yan yana getirilen zekanın aslında tek boyutlu değil birden fazla boyutu olduğunu ileri sürmüştür (Mayer ve Salovey, 1993; Gardner, 2004). Bu kuramın boyutlarından sosyal zekâ ve içsel zekâ zamanla "Duygusal Zekâ" kavramını (Wells, Torrie, Prindle, 2000), duygusal zeka, sosyal beceriler gibi kavramlarda "Sosyal Duygusal Öğrenme" çatı başlığını gündeme getirmiştir (TÜSİAD, 2019). Hayat başarısında önemli payı bulunan bu kavramlar, değişen zeka anlayışının kabul sürecini hızlandırmıştır. Cumming (2005)'e göre, yapılan araştırmalarda bilişsel zekâsı ve akademik başarısı yüksek olan kişilerin bir çoğunda hayat başarılarının yüksek olmadığına yönelik sonuçlarının bulunması "Emotional Quotient" (EQ) (Duygusal Zeka) kavramının ortaya çıkma nedenlerinden olmuştur.

Duygusal zekâ kavramını ilk kez Salovey ve Mayer, (1990) kavramsallaştırmıştır. Salovey ve Mayer, (1989, 1990, s. 185)'e göre duygusal zekâ "kendisinin ve başkalarının duygularını anlama, değerlendirme yeteneği ve bu yeteneği eylemlere dökerek kullanma becerisi" dir. Deniz, Erus ve Büyükcebeci (2017, s. 18-19) duygusal zekâyı "bireyin duygularını akılcı kullanması, gerek özel yaşantısında gerekse sosyal hayatında duygularını düzenleyebilme ve akılcı kullanabilme yeteneği" olarak tanımlarken Bar-On (2006), çevreden gelen baskı ve taleplerle başarılı şekilde baş edebilmesi için kişiye yardımcı kişisel, duygusal ve sosyal yeterlilik ve beceriler bütünü olarak ifade etmektedir. Duygusal zekâyâ yönelik yapılan tanımlardan yola çıkıldığında, duygusal zekâsı gelişmiş olan bireylerin; duygularını tanımlama, kullanma, anlama ve düzenleme konusunda yetenekli olması beklenmektedir (Salovey ve Mayer, 1989, 1990). Aristo'nun "herkes kızabilir; bu kolaydır. Ancak doğru insana, doğru ölçüde doğru zamanda, doğru nedenle ve doğru şekilde kızmak, işte bu kolay değildir." (Goleman, 2005, s. 19) söylemi de buna işaret etmekte ve duygu yönetiminin kolay olmadığını vurgulamaktadır. Bununla birlikte duygusal zeka öğretilebilir, öğrenilebilir ve öğrendikçe de geliştirilebilir bir beceridir (Dulewicz ve Higgs, 2000; Freedman, 2003; Goleman, 2016). Bireylerin duygusal zekâ bağlamdaki yetenekleri sonradan kazanabilmesi ve bu yetenekler sayesinde yaşam başarısı ve doyumunu en üst düzeye çıkarabilmesi ise duygusal zekânın önemini artırmaktadır (Acar, 2001). Buna bağlı olarak bu konuda yapılan çalışmalar da artış göstermektedir.

Duygusal zekâ ile ilgili yapılan araştırmalar genel olarak bu zekânın olumlu yanlarını gün yüzüne çıkarmıştır. Yapılan çalışmalarda duygusal zekâsı yüksek olan bireylerin, kişiler arası iletişim becerilerini sağlıklı ve etkili bir şekilde kullandığı; kendisiyle ilgili farkındalığının ve psikolojik sağlamlığın yüksek olduğu; yaşamdan beklentilerini belirleyerek bu beklentiler doğrultusunda harekete geçebildiği (Deniz ve Yılmaz, 2004; Di Fabio ve Kenny, 2011; İkiz ve Kırtıl, 2009; Özdemir, 2015; Qualter, Whiteley, Hutchinson, ve Pope, 2007; Özer ve Deniz, 2014) gözlenmektedir. Ferrando ve arkadaşları (2010), duygusal zekâsı yüksek olan öğrencilerin okul kaygısı yaşama olasılıklarının düşük ve okul tükenmişliği riskinin ise az olduğunu ifade etmektedir (Ferrando, Priteo, Almeida, Ferrandiz, Bermejo, Lopez-Pina, Hernandez, Sainz, Fernandez, 2010). Öte yandan duygusal zekâ ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı çalışmalarda duygusal zeka gelişiminin akademik başarıyı olumlu etkileyeceği ileri sürülmekte (Cherniss, 1998; Cobb ve Mayer, 2000; Goleman, 2005; Yeşilyaprak, 2001) ve bu görüşü destekleyen pek çok çalışma bulunmaktadır (Acar, 2001; Parker ve ark. 2004; Goleman, 2005; Erdoğan, 2008; Downey ve ark. 2008; Mohzan, Mohd, Hassan ve Halil 2013; Segal, 1997; Yeo ve Carter, 2011). Bununla birlikte duygusal zekâ ile akademik başarı arasında düşük düzeyde ilişki bulunan veya hiç ilişki bulunmayan sonuçların tespit edildiği araştırmalar da bulunmaktadır (Sevis, Yazıcı ve Altun, 2013; O'Connor Jr. ve Little, 2003; Yılmaz, 2007; Yüksel ve Geban, 2014). Benzer bir sonuç MacCann, Jiang, Brown, Double, Bucich ve Minbashian (2020)'ın 27 ülkeden, 162 çalışmanın incelendiği meta analiz çalışmasında da gözlenmektedir. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin duygusal zekâları ile akademik performansları

arasında düşük düzeyde ilişki olduğu tespit edilen bu araştırmada, duygusal zekânın akademik başarıyı çok düşük düzeyde yordadığı ifade edilmektedir. Aynı çalışmada belirtilen başka bir husus ise yüksek duygusal zekâya sahip öğrencilerin daha yüksek notlar alma eğiliminde olduklarıdır.

Öte yandan bu çalışmaların dışında duygusal zekâyı inceleyen araştırmalarda ele alınan diğer değişkenlere rastlamak da mümkündür. Bu değişkenlerden birisi anne baba eğitim durumu iken bir diğeri sınıf düzeyidir. Anne babanın eğitim durumuna göre bireylerin duygusal zekâ puanlarının incelendiği araştırmalarda genel olarak aralarında orta düzeyde ya da çok az ilişkinin olduğu (Atalay, 2014; Coşkun, 2017; İkiz ve Kırtıl, 2009; Harrod ve Scheer, 2005; Özden, 2015; Ümit, 2010; Özkan, 2019) ya da anne baba eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği (Göçet-Tekin ve Doğan, 2014; Pektaş, 2013) sonuçları mevcuttur. Bir başka değişken olan sınıf seviyesi ve duygusal zekâ arasındaki ilişkinin belirlenmeye çalışıldığı araştırmalarda ise yine duygusal zekâ düzeylerinin değişmediğini belirten araştırmalara rastlanmaktadır (Atalay 2014; Aydın, 2010; Deniz ve Yılmaz 2004; Hangül ve Uzel, 2012; Soykan, 2015; Odabaşı, 2013; Yıldırım, 2015). Benzer şekilde Fariselli, Ghini ve Freedman, (2006)'ın 405 kişi üzerinde yapmış olduğu araştırmada, Erasmus, (2013), Öztürk ve Deniz (2008) ve Durdu (2015)'nin araştırmalarında yaşla duygusal zekâ düzeyi arasında düşük derecede pozitif yönde bir ilişki olduğu gözlenmektedir.

Bu çalışmada ise alan yazındaki araştırma önerileri doğrultusunda duygusal zekânın çeşitli bileşenleri, ortaöğretim kademesindeki, yani ergenlik dönemindeki, öğrencilerden oluşan örnekleme incelenmiştir. Ergenlik dönemi olarak adlandırılan 12-18 yaş dönemi bireyin yaşamında en önemli dönemlerden birisidir. Bu dönemde bireyde çeşitli biyolojik, fizyolojik ve sosyal-duygusal değişimler meydana gelmektedir (Çelik, 2008; Öztürk, 2004; Yazgan-İnanç, Bilgin ve Kılıç-Atıcı, 2007). Ergenlik özelliklerinin daha ön plana çıktığı dönem ise lise (14-18 yaş aralığı) dönemidir. Ergen bu dönemde kimlik oluşturma çabası içerisinde ve hem kendine hem de akranlarına karşı duygularını yönetme özelliklerini keşfettiği bir dönemdedir. Bu durumda ergen için tek başına zihinsel akademik destek yetersiz kalmakta, duygusal zekânın çeşitli bileşenlerini kullanabildiği ölçüde istediği şekilde ilişkiler geliştirebilmektedir (Özbiçer, 2018; Shapiro, 1998; Tuyan ve Beceren; 2004). Bu yüzden bu çalışmada *ortaöğretim öğrencilerinin duygusal zekâları* problem olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda duygusal zekâ düzeyleri ve bazı kişisel özellikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçların duygusal zekâ alanında çalışanlara, öğrenci, öğretmen ve ebeveynlere katkı getireceği düşünülmektedir. Bu çerçevede araştırmacılar için duygusal zekâ kavramını çeşitli değişkenler üzerinde daha iyi anlayabilme; öğrenci, öğretmen ve ebeveynlere ise yol gösterici sonuçlarla ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca duygusal zekâ kavramı üzerinde çalışan eğitim programı geliştirici araştırmacılara da çeşitli değişkenler açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede araştırmanın amacı aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

Araştırmanın Amacı:

Bu araştırmanın genel amacı ortaöğretim öğrencilerin duygusal zekâ düzeylerini ve duygusal zekâları ile bazı kişisel özellikleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemektir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Ortaöğretim öğrencilerinin toplam duygusal zekâ ve duygusal zekâ alt boyut puan ortalamaları (iyi oluş, öz kontrol, duygusallık, sosyallik) açısından düzeyleri nedir?
2. Ortaöğretim öğrencilerinin toplam duygusal zekâ ve duygusal zekâ alt boyut puan ortalamaları sınıf seviyesine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ortaöğretim öğrencilerinin toplam duygusal zekâ ve duygusal zekâ alt boyut puan ortalamaları ile anne baba eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Ortaöğretim öğrencilerinin duygusal zekâlarının akademik başarılarını (lise giriş sınavı puanları) yordama derecesi nedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Deseni

Araştırma, nicel araştırma yöntemi doğrultusunda ilişkisel tarama desenine göre tasarlanmıştır. Araştırmada öğrencilerin toplam duygusal zekâ düzeyleri ve duygusal zekanın alt boyutları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinden ilişkisel tarama modellerinden korelasyonel model tercih edilmiştir. Korelasyonel modelde, değişkenler arasındaki ilişki ve bu ilişkinin düzeyi belirlenmektedir (Fraenkel, Wallen & Hyun, 2012).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini 2020-2021 öğretim yılında Kocaeli ilinde öğrenim gören Anadolu ve Fen Lisesi öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubu ise, çalışma evreni içerisindeki biri özel olmak üzere 12 farklı Anadolu ve Fen Lisesinden gönüllülük ilkesine dayalı olarak katılım gösteren toplam 328 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem belirlenmesine ilk olarak veri toplanacak okulların tespitiyle başlanmıştır. Bunun için kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnekleme üzerinde kolaylıkla araştırma yapılacak kişi ve grupların seçilmesi durumudur (Sönmez ve Alacapınar, 2014). Bu doğrultuda 9 Anadolu ve 3 Fen lisesi veri toplanmak üzere belirlenmiş ve okul müdürlüklerinden gerekli izinler alınmıştır. Araştırmada veri elde edilecek öğrencilerin belirlenmesinde ise küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Küme örneklemede kümelenmiş birimler rasgele seçildikten sonra, kümelenmiş birimlerden bireyler rasgele seçilerek rastlantısal örneklem elde edilir (Neuman, 2014). Buna göre öğrenciler öğrenim gördükleri her bir sınıf düzeyi bir küme olarak kabul edilerek tesadüfen belirlenen 9., 10., 11. ve 12. sınıflarda öğrenim gören öğrencilere ölçek uygulanmıştır. Tablo 1’de örnekleme yer alan öğrencilere ilişkin kişisel bilgiler yer almaktadır.

Değişken	Kategori	f	%
Sınıf Düzeyi	9. sınıf	82	25,0
	10. sınıf	32	9,8
	11. sınıf	102	31,1
	12. sınıf	112	34,1
	Toplam	328	100,0
Okul Türü	Anadolu Lisesi	219	66,8
	Fen Lisesi	109	33,2
	Toplam	328	100
Cinsiyet	Kadın	164	50
	Erkek	164	50
	Toplam	328	100
Anne Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	5	1,5
	İlk Okul	45	13,7
	Ortaokul	54	16,5
	Lise	100	30,5
	Lisans	105	32,0
	Lisan Üstü	17	5,2
	Toplam	328	100
Baba Eğitim Düzeyi	Okur Yazar Değil	-	0
	İlk Okul	30	9,1
	Ortaokul	33	10,1
	Lise	122	37,2
	Lisans	115	35,1
	Lisan Üstü	26	7,9
	Toplam	328	100

Tablo 1. Ortaöğretim öğrencilerinin kişisel bilgilerine ait Frekans (f) ve Yüzdeler (%).

Tablo 1 incelendiğinde 328 ortaöğretim öğrencisinin 164'ü (%50) kadın, 164'ü (%50) erkek ve 219'u (%66,8) Anadolu Lisesi, 109'u (%33,2) Fen Lisesi öğrencidir. Sınıf düzeyi açısından ise; 82 (%25) 9. sınıf, 32 (%9,8) 10. sınıf, 102 (%35,7) 11. sınıf, 112 (%34,1) 12. sınıf öğrencisi bulunmaktadır.

Yukarıda açıklanan bu çalışma grubuna göre araştırmanın sınırlılığı olarak ise ortaöğretim seviyesinde Anadolu ve Fen Lisesi öğrencileri üzerinde çalışma yapılmış olması söylenebilmektedir

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, Petrides ve Furnham (2000, 2001) tarafından geliştirilen ve Deniz, Özer ve Işık (2013) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği-Kısa Formu kullanılmıştır. Ölçek geliştirilirken duygusal zekânın "kişisel karakter özelliği" olarak kavramsallaştırılması temel alınmıştır. Ölçek bireyin duygusal yeterlikleriyle ilgili kendini algılama düzeyini belirlemek üzere geliştirilmiş bir ölçektir. Duygusal zekâ özelliklerini ölçmek üzere oluşturulmuş 7'li (1: *Kesinlikle Katılmıyorum*'dan, 7: *Kesinlikle Katılıyorum*'a yönelik) likert tipi bir ölçme aracıdır. "İyi oluş", "Öz kontrol", "Duygusallık", "Sosyallik" olmak üzere dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışmaları doğrultusunda yapılan analizlere göre iç tutarlılık katsayısı .81'dir. Ölçek uygulanmadan önce uyarlama çalışması yapan araştırmacılarla, Ölçeğin lise öğrencileri için uygun olup olmadığı müzakere edilmiş ve izin alınmıştır. Bu çalışma için yapılan güvenilirlik çalışması doğrultusunda ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach's Alpha) kat sayısı .73 olarak bulunmuştur. Cortina (1993)'ya göre iç tutarlılık sayısının .70 den büyük olması durumunda ölçeğin iç tutarlılık anlamında güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Buna göre ölçeğin bu çalışma için güvenilir bir ölçek olduğu kabul edilmiştir.

Çalışmada Duygusal Zeka Özelliği Ölçeğinin yanı sıra araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu da kullanılmıştır. Bu form aracılığıyla öğrencilerin cinsiyet, eğitim gördükleri okul türü sınıf düzeyi, anne-baba eğitim durumları ve liseye giriş sınavından aldıkları puan bilgileri elde edilmiştir. Veri toplama sürecinde, veri toplama aracı yüz yüze görüşmeler yoluyla, araştırmanın amacı ve ölçek doldurmayla ilgili açıklamalar yapılarak uygulanmıştır. Uygulaması yaklaşık 15 dk. süren ölçeğin geri dönüşüm oranı %98 dir.

Yukarıda açıklanan veri toplama ve araştırma yöntemine dair araştırmacıların bağlı bulunduğu Yıldız Teknik Üniversitesi'nden etik kurul izni 23.11.2020 tarihli ve 2020/10 numaralı karar ile alınmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizi sürecinde ilk etapta verilerin dağılımına bakılmıştır. Bunun için her bir alt boyut açısından bağımsız değişkenlere ait verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 aralığında yer aldığı tespit edilmiştir. Ayrıca veri sayısının 30'un üstünde olması nedenleriyle verilerin normal dağılım gösterdiği (Büyüköztürk, 2005; Tabachnick ve Fidell, 2015; Kalaycı, 2008) kabul edilmiş ve parametrik istatistikler kullanılmıştır.

Bu doğrultuda öğrencilerin duygusal zeka alt boyutları ve toplam duygusal zeka düzeylerinin belirlenmesinde betimsel istatistik, duygusal zekalarının sınıf seviyesine göre farklılaşp farklılaşmama durumlarının belirlenmesinde tek yönlü Anova testi, anne-baba eğitim durumu arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Pearson Korelasyon analizi ve duygusal zekalarının akademik başarılarını yordama derecesinin belirlenmesinde ise Çoklu Regresyon analizi kullanılmıştır. Korelasyon katsayılarının yorumlanmasında 0,00-0,30 düşük, 0,31-0,70 orta ve 0,71-1,00 arası yüksek korelasyon olarak değerlendirilmiş (Büyüköztürk, 2005), verilerin yorumlanmasında manidarlık düzeyi $\alpha=0.05$ alınmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin duygusal zekâ ölçeğinin alt boyutları olan iyi oluş, öz kontrol, duygusallık, sosyallik ve toplam ölçekten alınan puan ortalamalarının; betimsel istatistikleri, sınıf seviyelerine göre farklılaşma durumları, anne baba eğitim durumlarıyla olan ilişkisi ve akademik başarıyla aralarındaki yordama durumlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular araştırmanın alt amaçları doğrultusunda aşağıda yer almaktadır.

3.1. Öğrencilerin Duygusal Zekâ Düzeyleri

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda ilk olarak, ortaöğretim öğrencilerinin toplam duygusal zekâ düzeyleri ve iyi oluş, öz kontrol, duygusallık, sosyallik boyutları açısından duygusal zekâ düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Tablo 2’de öğrencilerin toplam duygusal zekâ düzeyleri ve alt boyutlara ilişkin bazı betimsel istatistikler verilmiştir.

Duygusal Zekâ Ölçeği Alt Boyutları	n	X̄	ss.
İyi oluş	328	4.71	1.11
Öz kontrol	328	4.18	1.38
Duygusallık	328	4.90	1.05
Sosyallik	328	5.19	1.65
Duygusal Zekâ Ölçeği Toplam Puan	328	4.71	.79

Tablo 2. Öğrencilerin Duygusal Zekâ Ölçeği Alt-Boyutları Ve Toplam Duygusal Zeka Puan Ortalamalarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları.

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğrencilerin duygusal zekâ ölçeğinin iyi oluş boyutunda 4.71 (ss.= 1.11); öz kontrol boyutunda 4.18 (ss.=1.38); duygusallık boyutunda 4.90 (ss.=1.90); sosyallik boyutunda 5.19 (ss.=1.65) ve toplam duygusal zeka düzeyinde 4.71 (ss.=.79) puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Kullanılan ölçeğin 7’li likert tipte olması nedeniyle 4 değeri orta değer olarak alındığında, tüm boyutların ve toplam duygusal zeka puanlarının orta düzeyin biraz üstünde olduğu gözlenmektedir. Sosyallik alt boyutu ise diğer boyutlar arasında en yüksek puana sahiptir. Bu yüzden öğrencilerin duygusal zekalarında bu özelliğin diğerlerinden daha çok öne çıktığı söylenebilir.

3.2. Sınıf Seviyesine Göre Öğrencilerin Duygusal Zekaları

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin sınıf seviyelerine göre toplam duygusal zeka düzeyleri ve alt ölçekler açısından farklılaşma durumları belirlenmeye çalışılmıştır. Tablo 3’de buna ilişkin tek-yönlü varyans analizi sonuçları verilmektedir.

Boyutlar	Sınıf seviyesi	n	$\bar{x}$	ss	F	p	Anlam
Sosyallik	9	82	4.96	1.16	3.33	.012	12-10 12-9 11-10
	10	32	4.68	1.29			
	11	102	5.15	1.07			
	12	112	5.35	2.30			
İyi oluş	9	82	4.91	1.19	1.574	.195	-
	10	32	4.53	1.16			
	11	102	4.58	1.08			
	12	112	4.74	1.06			
Öz kontrol	9	82	4.34	1.18	1.16	.369	-
	10	32	4.11	1.25			
	11	102	4.24	1.25			
	12	112	4.09	1.16			
Duygusallık	9	82	4.91	1.05	.446	.72	-
	10	32	4.91	1.01			
	11	102	4.97	1.03			
	12	112	4.97	1.09			
Toplam Duygusal Zeka	9	82	4.79	.95	1.130	.337	-
	10	32	4.53	.72			
	11	102	4.66	.72			
	12	112	4.79	.88			

Tablo 3. Sınıf seviyesine Göre Öğrencilerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Karşılaştırılmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.

Tablo 3 incelendiğinde, ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf seviyelerine göre gerek toplam duygusal zekâ puanları ($F= 1.130, p=.337$) ve gerek iyi oluş, öz kontrol, duygusallık alt boyutlar açısından ($F= 1.57, p=.195$; $F= 1.16, p= .369$; $F= .446, p=.72$) herhangi bir anlamlı farklılık görülmemektedir. Sosyallik boyutunda ise anlamlı farklılık görülmüş olup ($F= 3.33, p=.012$) 12. sınıf öğrencilerinin, 10. ve 9. Sınıf öğrencilerinden; 11. sınıf öğrencilerinin de 10. sınıf öğrencilerinden daha yüksek puan ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur. Buna göre duygusal zekâ ve iyi oluş, öz kontrol, duygusallık alt boyutlar açısından öğrencilerin, hangi sınıf düzeyinde olursa olsun benzer özellikler gösterdiği, sosyallik boyutunda ise üst sınıfların (11, 12) daha sosyal oldukları söylenebilmektedir.

3.3. Anne Baba Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerinin Duygusal Zekâları

Araştırmanın üçüncü alt amacı doğrultusunda ortaöğretim öğrencilerinin anne baba eğitim durumlarıyla duygusal zekâ alt boyutları ve toplam duygusal zekâ puan ortalamaları arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Tablo 4'de buna ilişkin Pearson Korelasyon analizi sonuçları yer almaktadır.

	Baba Eğitim Durumu			Anne Eğitim Durumu		
	r	p	n	r	p	n
Sosyallik	.135*	.015	328	.118**	.000	328
İyi Oluş	.152**	.006	328	.092	.097	328
Öz Kontrol	.060	.280	328	.113*	.041	328
Duygusallık	.116*	.037	328	.090	.107	328
Toplam Duygusal Zekâ	.171**	.002	328	.150**	.007	328

Tablo 4. Anne Baba Eğitim Durumuna Göre Öğrencilerin Duygusal Zekâları Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.

Tablo 4’de öğrencilerin baba eğitim seviyesi ile sosyallik ($p = .001$, $r = .13$), iyi oluş ($p = .000$, $r = .15$), duygusallık ($p = .03$, $r = .11$) alt boyutları puan ortalamaları arasında anlamlı fakat zayıf bir ilişki bulunduğu; öz kontrol alt boyutunda anlamlı bir ilişki bulunmadığı ($p = .28$, $r = .06$) görülmektedir. Baba eğitim seviyesi ile toplam duygusal zekâ puan ortalamaları arasında ise yine anlamlı fakat zayıf bir ilişkinin olduğu ($p = .000$, $r = .17$) görülmektedir. Bu sonuçlara göre; baba eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin toplam duygusal zekâlarının düşük seviyede artış gösterdiği söylenebilir.

Öte yandan öğrencilerin anne eğitim seviyesiyle sosyallik ($p = .03$, $r = .11$) ve öz kontrol ($p = .04$, $r = .11$) alt boyutları arasında anlamlı fakat zayıf bir ilişki varken, diğer alt boyutları olan iyi oluş ($p = .09$, $r = .09$), duygusallık ($p = .10$, $r = .09$) alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Anne eğitim seviyesi ile toplam duygusal zekâ puan ortalamaları arasında ise anlamlı zayıf bir ilişki ($p = .00$, $r = .15$) bulunmaktadır. Buna göre, anne eğitim seviyesi arttıkça öğrencilerin duygusal zekâları da düşük seviyede artış göstermektedir. Genel olarak her ne kadar bazı alt boyutlarda ilişki var, bazılarında yok gibi görünse de bütün boyutlarda elde edilen korelasyon değerlerinin birbirine çok yakın olduğu ve ebeveyn eğitim durumunun öğrencilerin duygusal zekâlarını çok az etkileyebileceği söylenebilir.

3.4. Öğrencilerin Duygusal Zekâlarının Akademik Başarılarını Yordama Derecesi

Araştırmanın dördüncü alt amacı doğrultusunda; ortaöğretim öğrencilerinin duygusal zeka alt boyutları ve toplam duygusal zeka düzeylerinin öğrencilerin akademik başarılarını yordama derecesi incelenmiştir. Öğrencilerin akademik başarı kriteri olarak liseye giriş merkezi sınavından aldıkları puanlar kullanılmıştır. Bu alt amaç doğrultuda yapılan çoklu regresyon analizine ilişkin bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Değişken	B	SH _B	β	t	p	İkili r
Sabit*	358.459	19.208		19.662	.000	
İyi oluş	18,058	5,747	.355	3,142	.002	.159
Öz kontrol	10,630	4,984	,256	2,133	.034	.073
Duygusallık	10,431	5,489	,189	1,900	.058	.110
Sosyallik	15,193	4,486	,444	3,387	.001	.192
R= .269 R ² = .072 F= 4.608 p=.000						
*Sabit = Akademik başarı (liseye giriş puanı)						

Tablo 5. Öğrencilerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Akademik Başarılarını Yordama Derecesine İlişkin Basit Regresyon Analizi Sonuçları.

Tablo 5 incelendiğinde, duygusal zeka alt boyutları akademik başarının anlamlı bir yordayıcısı ($F=4,608$, $p<0.001$) olduğu görünmektedir. Duygusal zeka alt boyutlarıyla akademik başarıları arasında pozitif yönde ancak düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($R=.27$, $R^2=.072$). Duygusallık alt boyutu anlamlı bir yordayıcı olmamakla birlikte, alt boyutlar bir arada akademik başarıdaki varyansın ancak % 7’sini açıklamaktadır. Açıklanamayan %93’lük kısım ise, ele alınmayan diğer değişkenlerin etkisinden kaynaklanmaktadır. Duygusallık dışındaki boyutlar akademik başarıyı yordamakla birlikte ($p<.05$) 4 boyut içerisinde sosyallik boyutunun en çok yordayıcı boyut olduğu ($=.444$) anlaşılmaktadır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada ilk olarak ortaöğretim öğrencilerinin duygusal zekâ seviyeleri belirlenerek, duygusal zekânın alt boyutları olan iyi oluş, duygusallık, sosyallik ve öz kontrol boyutlarının mevcut düzeyleri ile sınıf seviyesine göre değişip değişmeme durumları incelenmiştir. Daha sonra duygusal zekâ boyutları ve toplam duygusal zekâ puanlarının, anne baba eğitim durumuyla ilişkisi ve akademik başarıyı yordama durumları belirlenmiştir.

Araştırmada elde edilen ilk sonuç, ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin hem toplam duygusal zekâ puanları hem de iyi oluş, öz kontrol, duygusallık ve sosyallik alt boyutlarından elde edilen puan ortalamalarının *orta düzeyin biraz üstünde* olduğu sonucudur. Öğrenciler alt boyutlar açısından karşılaştırıldığında sosyallik boyutunda en yüksek, öz kontrol boyutunda en düşük düzeydedirler. Bununla birlikte genel olarak ortaöğretim öğrencilerinin duygusal zekâ seviyelerinin istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Bu sonuç öğrencilerin, sosyal becerilerde daha iyi olmakla birlikte hayatın farklı alanlarında duygularını kullanabilmede yeterince yetkin olmadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin özellikle doğru kararlar alma, duygularını düzenleme ve kontrol edebilme hususunda eksiklikleri olduğu anlaşılmaktadır. Türkiye bağlamında yapılmış olan araştırmalar arasından Tunç (2020) ve Ergün (2016)'ün bulguları araştırmanın bu sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Her üç araştırma için lise öğrencilerinin toplam duygusal zekâ seviyelerinin ortanın üstü seviyede olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Ergün (2016)'ün araştırmasında sosyallik boyutunun en yüksek seviyede, öz kontrol boyutunun en alt seviyede olması bu araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir. Ortaöğretim öğrencileri üzerinde duygusal zekânın alt boyut seviyeleriyle ilgili çalışmaların sınırlı olması nedeniyle bu konuda yeterli görüşler söylenememektedir.

Araştırmada ulaşılan 2. Sonuç elde edilen ortaöğretim öğrencilerinin toplam duygusal zekâ puanının 9, 10, 11 ve 12. sınıf seviyelerine göre farklılaşmadığı sonucudur. Buna göre hangi sınıf düzeyinde olursa olsun, duygusal zekâ açısından öğrenciler benzerlik göstermektedir. Duygusal zekânın alt boyutlarından sadece sosyallik boyutunda 11. ve 12. sınıfların puan ortalamaları diğer alt sınıflara göre anlamlı derece daha yüksek çıkmıştır. Diğer alt boyutlar olan öz kontrol, iyi oluş, duygusallık alt boyutlarında ise sınıf seviyelerine göre anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Ergün (2016)'ün yapmış olduğu benzer çalışmada; iyi oluş boyutunda 10, 11, 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının 9. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zekâ puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu, özkontrol boyutunda 10. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının 9, 11 ve 12. sınıfta öğrenim gören ergenlerin duygusal zekâ puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu, duygusallık alt boyutunda 11. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının 10 ve 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zekâ puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu, sosyallik alt boyutunda 10 ve 12. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zekâ puanlarının 9. sınıfta öğrenim gören öğrencilerin duygusal zekâ puanlarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonuçları bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında duygusal zekânın alt boyutlarında (sosyallik, öz kontrol, iyi oluş, duygusallık) öğrenim görülen sınıf seviyesine göre farklılaşma durumunun alan yazında netlik kazanmamış bir durum olduğu söylenebilmektedir. Elde edilen bu sonuç, alan yazında duygusal zekânın sınıf düzeyine göre anlamlı değişimler göstermediği (Atalay 2014; Aydın, 2010; Deniz ve Yılmaz 2004; Hangül ve Uzel, 2012; Soykan, 2015; Odabaşı, 2013; Yıldırım, 2015) ve yaşla ilişkisinin çok düşük olduğu (Durdu, 2015; Fariselli, Ghini ve Freedmani, 2006; Erasmus, 2013; Öztürk ve Deniz, 2008) araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmaların sonuçları hem ilköğretim düzeyinde (Atalay, 2014; Hangül ve Uzel, 2012; Odabaşı, 2013) hem de bu çalışmada da olduğu gibi ortaöğretim düzeyinde (Tunç, 2020) veya üniversite düzeyinde (Deniz ve Yılmaz, 2004; Yıldırım, 2015) benzer özellikler göstermektedir. Ayrıca Fariselli, Ghini ve Freedmani (2008), Erasmus, (2013), Goleman (2016) ve Min (2011) duygusal zekânın her yaş döneminde çeşitli programlarla geliştirilebileceğini ileri sürmektedirler. Bu durumlar bireylerin duygusal zekâsının geliştirilmesinde öğrenim kademesine veya yaşa bağlı etmenlerin çok fazla olmadığı

sonucunu doğurmaktadır. Bunun sebebi; çocukluktan itibaren edinilen deneyimlerin bu zekâ için temel teşkil etmesi ve öğrencilerin çocuklukta duygu eğitimini benzer yaşantılarla edinmelerinden kaynaklanabilir. Yani her ne kadar duygusal zekâ sonradan kazanılabilir ve geliştirilebilir olsa da bu zekânın gelişiminde çocukluk yaşantılarının önemli bir yeri vardır (Acar, 2001; Goleman, 2016) Bu yüzden duygusal zekâ açısından belli bir olgunluğa eriştikten sonra, öğrencilerin sınıf seviyesinin ya da buna paralel bir değişken olarak yaş faktörünün duygusal zekâlarını farklılaştırmadığı sonucu, olası bir sonuç olarak kabul edilebilir. Öte yandan insan duygularının çok karmaşık bir yapıda işlediği, günlük hayatın içerisinde birçok değişkenden etkilendiği ve bu nedenle duyguların inişli çıkışlı hareket etmesinin de başka bir neden olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuç, anne ve baba eğitim durumu ile öğrencilerin duygusal zekâları arasındaki ilişkiyle ilgilidir. Bu sonuca göre, öğrencilerin baba eğitim seviyesi ile sosyallik, iyi oluş, duygusallık alt boyutları ve toplam duygusal zekâ puan ortalamaları arasında anlamlı zayıf bir ilişki bulunurken, öz kontrol boyutunda anlamlı bir ilişki yoktur. Öğrencilerin duygusal zekâları ile anne eğitim seviyesi arasındaki ilişkiye bakıldığında ise; sosyallik ile öz kontrol boyutları ve toplam duygusal zekâları arasında anlamlı zayıf bir ilişki varken, diğer alt boyutları olan iyi oluş, duygusallık alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Özetle anne ve baba eğitim seviyeleri arttıkça öğrencilerin duygusal zekâları da düşük seviyede bir artış göstermektedir. Bu sonuçlar Atalay (2014), Coşkun (2017), İkiz ve Kırtıl (2009), Harrod ve Scheer, (2005); Özden (2015), Ümit (2010), Özkan (2019)'ın çalışmalarının sonuçları ile paralellik göstermektedir. Bu sonuçlara göre duygusal zekânın daha çok eğitilmiş ya da daha az eğitilmiş anne babalara da yakın düzeylerde kazandırılabilir tahmin edilmektedir. Ayrıca insan duygularının duruma göre çok değişkenlik göstermesinin çevremizdeki insanların eğitim seviyesinden etkilenmediğini de söyleyebilmek mümkündür. Bu durumun nedeni olarak bugüne kadar okullarda duygusal gelişime ya da duygusal zekâ programlarına yer verilmemiş olması ve ebeveynlerin bu konuda bir farkındalıklarının olmaması tahmin edilmektedir.

Araştırmadan elde edilen son sonuç ise öğrencilerin akademik başarıları ile toplam duygusal zekâ puan ortalamaları arasındaki yordama durumuna yöneliktir. Buna göre öğrencilerin toplam duygusal zeka puan ortalamaları ile duygusal zeka alt boyutları olan sosyallik, duygusallık, iyi oluş, öz kontrol boyutları ile akademik başarı sınav puanları arasında anlamlı bir zayıf ilişki vardır ve duygusal zeka akademik başarıyı çok düşük düzeyde (% 0.7) yordamaktadır. Bunun nedeni olarak; duygusal zekânın akademik başarıyı doğrudan değil, dolaylı olarak etkilediği söylenebilir. Nitekim bu konuda MacCann ve ark. (2020) duygusal zekâsı gelişmiş kişilerin yüksek not alma eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar Cherniss (1998), Cobb ve Mayer (2000), Goleman (2016) ve Yeşilyaprak (2001)'ın duygusal zekânın akademik başarıya olumlu katkılar sunacağı görüşüyle her ne kadar paralellik gösterse de bu olumlu katkıların orta veya yüksek düzeyde olmadığı söylenebilir. Bu çerçevede bu çalışmadan elde edilen sonuç, duygusal zekâ ile akademik başarı arasında düşük seviyede ilişki olduğunu veya hiç ilişki olmadığını tespit eden çalışmalarla (Sevis, Yazıcı ve Altun, 2013; O'Connor Jr. ve Little, 2002; Yılmaz, 2007; Yüksel ve Geban, 2014) benzerlik göstermektedir. Nitekim bu konuda yapılan meta analiz çalışması da (MacCann ve ark., 2020) benzer şekilde duygusal zeka ile akademik başarı arasında güçlü bir ilişkinin olmadığını belirtmektedir. Bu sonuçların sebebi olarak, bilişsel zekâ ile duygusal zekânın birbirini çok fazla etkileyen değil tamamlayıcı zekâ tipleri olduğu (Cobb ve Mayer, 2000; Goleman, 2005) tahmin edilmektedir.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre şunlar önerilmektedir:

Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin duygusal zekâlarının daha yüksek düzeylere çıkarabilmek amacıyla bu kademeye yönelik duygusal zeka eğitim programları geliştirilebilir. Bu kademedeki öğrencilerin sınıf seviyelerine göre duygusal zeka düzeyleri benzerlik gösterdiği için geliştirilecek programın tüm öğrencilere hitap edebilecek özellikte, ortak bir program olması uygun olabilir.

Araştırmada öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ile akademik başarıları arasında güçlü ilişki bulunmazken, akademik başarının duygusal zekâyı çok düşük bir oranda yordadığı sonucuna da ulaşılmıştır. Ayrıca anne baba eğitim durumları ile de duygusal zeka toplam puanları arasında güçlü ilişkiler

bulunmamıştır. Yapılacak farklı araştırmalarda duygusal zeka yordayıcısı olarak farklı değişkenlere bakılması da ayrıca önerilmektedir.

Alan yazında çeşitli çalışmalarla ortaya konulan duygusal zekânın önemi ve farklı yaş gruplarında geliştirilebileceği görüşünden hareketle okul programlarına dâhil edilmesi noktasında öğretmenlere bilgi ve farkındalık kazandırılması gerekmektedir. Ayrıca bütüncül bir gelişimin sağlanması için de benzer bilgi ve farkındalığın veliler içinde olması uygun olabilir. Bu çerçevede gerek okullarda gerekse farklı eğitim ortamlarında hem öğretmenlere hem de anne babalara yönelik olarak duygusal zekâ bilgi ve farkındalık programları geliştirilmesi ve uygulanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, F. T. (2001). Duygusal zeka yeteneklerinin göreve yönelik ve insana yönelik liderlik davranışları ile ilişkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Atalay, B. (2014). *Ortaokul Öğrencilerinin Duygusal Zekaları İle Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Aydın, B. (2010). *Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ ve Umut Düzeyleri İle Psikolojik Sağlamlıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon
- Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psychothema*, 18, 13-25.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cherniss, C. (1998). Social and emotional learning for leaders. *Educational Leadership*, 55(7), 26-30.
- Cumming, E.A. (2005). *An investigation into the relationship between emotional intelligence and workplace performance*. An exploratory study, Presented Paper. Lincoln University.
- Cobb, C. D. & Mayer, J. D. (2000). "Emotional Intelligence: What the Research Says?", *Educational Leadership*, 58(2), 14-18.
- Cortina, J. M. (1993). What is coefficient alpha? An examination of theory and applications. *Journal of Applied Psychology*, 78(1), 98-104. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.78.1.98>
- Coşkun, K. (2017). Anne ve Baba Eğitim Düzeyleri ile 10 Yaş Çocuğunun Duygusal Zeka Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (23), 385-398.
- Çelik, Ş. (2008). *Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarının Duygusal Zekâ Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Deniz, M. E., Yılmaz, E. (2004). Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zeka Yetenekleri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkisi. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Bildiriler Kitabı*. Malatya: 17- 26.
- Deniz, M. E., Erus, S. M. ve Büyükbeci, A. (2017). Bilinçli Farkındalık ile Psikolojik İyi Oluş İlişkisinde Duygusal Zekânın Aracılık Rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7 (47), 17-31
- Deniz, M., Özer, E., & Işık, E. (2013). Duygusal Zekâ Özelliği Ölçeği-Kısa Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *EĞİTİM VE BİLİM*, 38(169)
- Deniz, M. E. ve Yılmaz, E. (2004). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ yetenekleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişki. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi bildiri özetleri içinde* (s. 68-77). Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Di Fabio, A., and Palazzeschi, L. (2009). Emotional intelligence, personality traits and career decision difficulties. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 9(2), 135-146.
- Downey, L. A., Mountstephen, J., Lloyd, J., Hansen, K., & Stough, C. (2008). Emotional intelligence and scholastic achievement in Australian adolescents. *Australian Journal of Psychology*, 60(1), 10-17.
- Dulewicz, V., ve Higgs, M. (2000). Emotional Intelligence: A Review and Evaluation Study. *Journal of Managerial Psychology*, 15(4), 341-368.
- Durdu, İ. (2015). *Duygusal Zekâ ve Sınıf İklimi Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Erasmus, P. (2013). Relationship between emotional intelligence, study orientation in maths and maths achievement of middle adolescent boys and girls. *Proceeding of the Global Summit on Education (GSE)*, 11-12.
- Erdoğan, M.Y. (2008). Duygusal Zekânın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 7, Sayı:23, s.62-76.
- Ergün, O. (2016). *Ergenlerde Duygusal Zekâ Özellikleri İle Psikolojik Sağlamlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- İkiz, E. ve Kırtıl, S. (2010). Investigation of Emotional Intelligence and Life Satisfaction in Secondary School Students. *Elementary Education Online*, 9(3), 1216-1225.
- Fariselli, L., Ghini, M., & Freedman, J. (2006). *Age and emotional intelligence* (2nd ed.). Retrieved from <http://www.6seconds.org>
- Ferrando, M., Prieto, M.D., Almeida, L.S., Ferrandiz, C., Bermejo, R., Lopez-Pina, J.A., Hernandez, D., Sainz, M., & Fernandez, C. (2010). Trait emotional intelligence and academic performance: Controlling for the effects of IQ, personality, and self-concept. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 20 (10), 1-10.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

- Freedman J. (2003). Key Lessons From 35 Years of Social-Emotional Education: How Self-Science Builds Self-Awareness, Positive Relationships, and Healthy Decision-Making. *Perspectives in Education* 21, 69-80.
- Gardner, H. (2004). *Zihin Çerçevesi: Çoklu Zekâ Kuramı*, çev. Ebru Kılıç. İstanbul: Alda Basım Yayım Dağıtım.
- Goleman, D. (2005). *Duygusal zeka* (B. S. Yüksel, Çev.). İstanbul: Varlık Bilim Yayınları.
- Goleman, D. (2016). Duygusal Zekâ EQ Neden IQ'dan Daha Önemlidir? (B.S. Yüksel, Çev.) (44. Bs). İstanbul: Varlık Yayınları. (Orijinali 1997'de yayımlanmıştır).
- Göçet-Tekin, E., & Doğan, T. (2014). The internal consistency reliability and construct validity of the Turkish translation of the beliefs about appearance scale. *Journal of Human Sciences*, 11(1), 1178-1187.
- Hangül, T., & Üzel, D. (2012). *Duygusal zeka ve akademik başarı arasındaki ilişki*. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi. 27-30 Haziran, Niğde Üniversitesi, Niğde
- Harrod, N. R. ve Scheer, S.D. (2005). An Explanation of Adolescent Emotional Intelligence in Relation to Demographic Characteristics. *Adolescence*, vol. 40, (159), 503-512.
- Kalaycı, Ş. (2008), SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- MacCann, C., Jiang, Y., Brown, L. E. R., Double, K. S., Bucich, M. ve Minbashian, A. (2020). Emotional intelligence predicts academic performance: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 146(2), 150-186. <http://dx.doi.org/10.1037/bul0000219>
- Mayer JD, Salovey P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*, 17(4):433-442. [https://doi.org/10.1016/0160-2896\(93\)90010-3](https://doi.org/10.1016/0160-2896(93)90010-3)
- Min, Jennifer C. H. (2011). Tour Guides and Emotional Intelligence. *Annals of Tourism Research*, 38 (1). 322-25
- Mohzan Mohd, M. A., Hassan, N. & Halil, N. A. (2013). The influence of emotional intelligence on academic achievement. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 90, 303-312.
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar (7. Baskı)*. Çev.: Sedef Özge. Ankara: Yayın Odası Yayıncılık Hizmetleri.
- Parker, J. D., Creque, R. E., Barnhart, D. L., Harris, J. I., Majeski, S. A., Wood, L. M., Bond, M.J. & Hogan, M. J. (2004). Academic achievement in high school: does emotional intelligence matter? *Personality and Individual Differences*, 37(7), 1321-1330. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2004.01.002>
- Pektaş, S. (2013). *Güzel sanatlar ve spor lisesi müzik bölümü öğrencileri ile diğer lise öğrencilerinin duygusal zekâ düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2000). On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences*, 29, 313-320.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15(6), 425-448.
- Salovey, P. ve Mayer, J.D. (1989-1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition And Personality*, 9(3), 185-211.
- Shapiro, E. L. (1998). *Yüksek eq'lu bir çocuk yetiştirmek*. (Ü. Kartal, Çev.) İstanbul: Varlık Yayınları.
- Segal, J. (1997). *Raising your emotional intelligence: A practical guide*. Macmillan
- Seyis, S., Yazıcı, H., Altun, F. (2013). Ortaöğretim öğrencilerinin motivasyonları ve duygusal zekaları ile akademik başarıları arasındaki ilişki. *Milli Eğitim Dergisi*. 43 (197) , 51-63.
- Soykan, H. (2015). *Psikoloji Bölümü ve Mühendislik-Mimarlık Bölümünde Okuyan Öğrencilerin Duygusal Zekâları Bakımından Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Sönmez, V. ve Alacapınar F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2015). *Using Multivariate Statistics* (5th Edition). US: Pearson.
- Tunç, A. (2020). *Ergenlik Döneminde Duygusal Zeka Özelliklerinin Ve Benlik Saygısının İnternet Bağımlılığı İle İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.
- Tuyan, S., Beceren E. (2004). Sınıf Yönetiminde Duygusal Zekâ Becerilerinin Kullanılması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt:2, Sayı:28, 37-42.
- TÜSİAD (2019). Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri: Yeni Sanayi Devriminin Eşiğinde İş ve Yaşam Yetkinliklerinin Anahtarı raporu. <https://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/10450-sosyal-ve-duygusalogrenme-becerileri> adresinden erişildi.
- O'Connor, R. M., & Little, I. S. (2003). Revisiting the predictive validity of emotional intelligence: Self-report versus ability-based measures. *Personality and Individual Differences*, 35, 1893-1902.
- Odabaşı, B. (2013). İlköğretim 2.Kademe Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeylerinin Ana Baba Tutumları Açısından İncelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3(2)
- Özbiçer, S. (2018). *Duygusal Zekâ Geliştirme Programı'nın Ergenlerin Duygusal Zeka Ve Yaşam Doymunu Düzeylerine Etkisi: Deneysel Bir Çalışma*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Özdemir, M. (2015). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zekâları ile yaşam doyumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Özer, E. ve Deniz, M. E. (2014). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin duygusal zeka açısından incelenmesi. *İlköğretim Online Dergisi*, 13(4), 1240-1248.
- Özden, B. (2015). *Yönetim Bilimi Açısında Üstün Yetenekli Çocukların Duygusal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Özkan, L. (2019). *Lise Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Öztürk, M. O. (2004). *Ruh sağlığı ve bozuklukları*. (10. Baskı). Ankara: Nobel Tıp Kitapevi.
- Öztürk, A. ve Deniz, M. E. (2008). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal Zeka Yetenekleri İş Doyumları ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. [Electronic Version] *İköğretim Online*. 7.3. 578-599
- Qualter, P., Whiteley, Y., Hutchinson, J.M., & Pope, D.J. (2007). Supporting the development of emotional intelligence competencies to ease the transition from primary to high school. *Educational Psychology in Practice*, 23 (1), 79-95.
- Ümit, N. (2010). *Ergenlerin Duygusal Zekaları ve Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Wells, D., Torrie, J., Prindle, L. (2000). "Exploring emotional intelligence correlates in selected populations of college students." Alberta, Canada: Lethbridge Community College. (ERIC Document Reproduction Services No.ED 447 739)
- Yazgan-İnanç, B., Bilgin, M., & Kılıç-Atıcı, M. (2007). *Gelişim psikolojisi* (2.Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yeo, C. A., Carter, S. (2011). "Predictive Emotional Intelligence and Its Relationship With Academic Success". *International Journal of Economics and Business Research*, 3(5), 479-493.
- Yeşilyaprak, B. (2001). Duygusal zekâ ve eğitim açısından doğurguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(25), 139-146.
- Yıldırım, G. G. C. (2015). *Fen ve Sosyal Bilimlerde Öğrenim gören Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâlarının Bazı Alt Boyutlar Yönünden Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Yılmaz, S (2007). *Duygusal zeka ve akademik başarı arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yüksel, M. & Geban, Ö. (2014). The Relationship between Emotional Intelligence Levels and Academic Achievement. *International Online Journal of Educational Sciences*, 6 (1), 165, 182.